TIETOSUOJAVALTUUTETUN TOIMISTO

Kirje
9.9.2026
TSV-AK-2026-77801

TSV/11074/2026

Lausuntopyyntönne

Lakivaliokunta on pyytänyt tietosuojavaltuutetun toimistolta kirjallista asiantuntijalausuntoa oikeusministeriön laatimasta vastineesta valiokunnan kuulemien asiantuntijoiden lausunnoista, jotka koskevat hallituksen esitystä HE 46/2026 vp.

Kiitämme mahdollisuudesta lausua vastineesta.

Tietosuojavaltuutetun toimiston lausunto

Pidämme oikeusministeriön laatimaa vastinetta erinomaisena, ja voimme siihen pääosiltaan myös jäljempänä esitetyin tarkennuksin yhtyä. Uudistamme niin ikään kaiken asiakokonaisuudesta aiemmin lausumamme. Katsomme, että alun perin ehdotettu sääntelyratkaisu olisi selkeä ja johdonmukainen. Katsomme edelleen, että ehdotettu sääntelyratkaisu osaltaan sujuvoittaisi tietosuojaviranomaisen valvontatoimintaa.

Nykyinen seuraamusjärjestelmää ei ole kaikilta osin tehokas, toimiva ja oikeasuhtainen. Pidämme esitettyjä muutoksia tarpeellisena järjestelmän selkiyttämiseksi ja yhdenvertaisuuden ja oikeudenmukaisuuden edistämiseksi.

Alkuperäisessä esityksessä on tunnistettu esitettyjen muutosten vaikutukset seuraamusjärjestelmän tehokkuuteen. Tällä hetkellä voimassa oleva sääntelyratkaisu painottaa julkisella sektorilla kohtuuttomasti yksittäisen virkahenkilön vastuuta organisaation sijaan. Rikosoikeudellinen järjestelmä, virkavastuu ja rekisterinpitäjien organisatoristen velvoitteiden valvonta suojelevat tahoillaan eri oikeushyviä. Ehdotetut lainmuutokset parantaisivat EU:n tietosuojalainsäädännön sisältämien seuraamuksia koskevien velvoitteiden täytäntöönpanoa ja vahvistaisivat organisaation vastuuta. Hallinnollinen seuraamusmaksu korostaisi organisaation vastuuta tämänhetkisen virkavastuuseen ja rikosoikeudelliseen vastuuseen painottuvan yksilön vastuuta korostavaan sanktiojärjestelmään verrattuna.

Nykyinen malli, kuten myös nyt kysymyksessä olevan säännösehdotusten poistamisesta seuraava malli on omiaan hämärtämään rekisterinpitäjän organisatorisen vastuun ja yksittäisen henkilön virkavastuun välistä rajaa. Tietosuoja-asetuksessa vastuu sääntelyn noudattamisesta on säädetty nimenomaisesti rekisterinpitäjälle ja/tai henkilötietojen käsittelijälle. Perustellusti voidaankin kysyä, miten organisaation velvoite muunnetaan tietyn luonnollisen henkilön virkavelvollisuudeksi. Esimerkiksi puutteet sisäänrakennetussa ja oletusarvoisessa tietosuojassa voivat johtua vuosia jatkuneesta alimitoitetusta rahoituksesta, vanhasta tietojärjestelmästä, johdon päätöksistä ja/tai puutteellisesta riskienhallinnasta. Kuka olisi tällaisessa tilanteessa se henkilö, joka on

virkavelvollisuuttaan rikkonut? Tietosuoja-asetuksen systematiikassa tähän kysymykseen ei varsinaisesti tarvitsekaan vastata, sillä vastuu on edellä mainitusti säädetty organisaatiolle. Ehdotettu sääntely voikin johtaa tilanteisiin, joissa jälkikäteen todettu rekisterinpitäjän tietosuoja-asetuksen vastainen menettely synnyttää tarpeen etsiä organisaation sisältä henkilö, jonka voidaan katsoa esimerkiksi huolimattomuudellaan aiheuttaneen rikkomisen. Aina tällaista henkilöä ei kuitenkaan liene tunnistettavissa. Lisäksi tähän liittyen on viitattava Euroopan unionin tuomioistuimen ratkaisuun asiassa C-807/21. Tässä ratkaisussa todetusti luonnollisen henkilön vastuun edellyttäminen ennen tietosuoja-asetuksessa säädetyn seuraamusmaksun määräämistä olisi tietosuoja-asetuksen tarkoituksen vastaista. Euroopan unionin tuomioistuin on katsonut, että tällaisesta edellytyksestä säätäminen saattaisi heikentää oikeushenkilöille määrättyjen hallinnollisten seuraamusmaksujen tehokkuutta ja varoittavaa vaikutusta.[1]

Kiinnitettäköön tässä yhteydessä huomiota vielä siihen, että tietosuojavaltuutetulla ei ole toimivaltaa arvioida yksittäisen virkamiehen rikosoikeudellista vastuuta. Tietosuojavaltuutettu voi kuitenkin tutkia samaisen tilanteen lainmukaisuutta rekisterinpitäjän velvoitteiden näkökulmasta.

Otamme seuraavassa kantaa oikeusministeriön vastineessa ehdotettuun aineelliseen viittaussäännökseen. Ehdotettu viittaussäännös vaatii nähdäksemme vielä lisätarkastelua.

Siinä tapauksessa, että viranomaisille määrättäviä seuraamusmaksuja koskevat säännökset poistettaisiin lakiehdotuksista, on oikeusministeriö vastineessaan ehdottanut tietosuojalain 26 §:ää ja rikosasioiden tietosuojalain 61 §:ää täydennettäväksi seuraavan sisältöisellä aineellisella viittaussäännöksellä:

> Viranomaisen tai julkisyhteisön palveluksessa olevaan henkilöön sovelletaan, mitä rikoslain 40 luvussa säädetään, hänen rikkoessaan [**tietosuoja-asetuksessa ja tässä laissa/ tässä laissa**] säädettyjä rekisterinpitäjän tai henkilötietojen käsittelijän vastuulle kuuluvia velvoitteita. Rikoslain 40 luvun 9 ja 10 §:ää sovelletaan luvun 12 §:n 2 momentin estämättä myös julkisyhteisön työntekijään.

Nyt ehdotetun aineellisen viittaussäännöksen sanamuoto on verrattain laaja. Sanamuodossa ei edellytetä, että kulloinkin kysymyksessä oleva tietosuoja-asetuksen velvoite olisi esimerkiksi nimenomaisesti annettu tietyn kysymyksessä olevan henkilön virkavelvollisuudeksi. Mikäli nyt ehdotetut säännökset lopulta poistetaan ja mikäli tällaiseen aineelliseen viittaussäännökseen päädytään, olisi viittaussäännöstä laadittaessa otettava huomioon se, että siinä on ero, muodostaako viranomaisen tietosuoja-asetuksessa säädetyn velvoitteen rikkominen aina sellaisenaan virkavelvollisuuden rikkomisen vai olisiko tällaisessa rikkomistilanteessa ensin arvioitava, onko tietosuoja-asetusta rikottaessa joku myös tosiasiallisesti rikkonut omaa virkavelvollisuuttaan. Mikäli päädyttäisiin jälkimmäiseen vaihtoehtoon, viittaussäännöksen sanamuoto voisi sisältää lisäedellytyksen siitä, että henkilö olisi virkatoimessaan rikkonut nimenomaan hänelle kuuluvaksi määriteltyä virkavelvollisuutta. Toki tässäkin yhteydessä on syytä

[1] C-807/21 Deutsche Wohnen, tuomio 5.12.2023, 51 ja 43 kohdat.

pitää mielessä oikeusministeriön vastineessakin todettu seikka, että EU:n tietosuoja-lainsäädännön seuraamussäännökset edellyttävät rikkomusten sanktiointia. Lienee syytä esittää myös kysymys siitä, missä määrin tietosuojavaltuutetun olisi oltava perillä siitä, mitkä rikkomukset ovat jo olleet rikosprosessissa arvioitavina ja millä tavoin ne on siinä ratkaistu. Jos tietosuoja-asetuksen mukaisten velvoitteiden rikkomiseen liittyvä seuraamusjärjestelmä muodostuu osin hallinnollisesta valvonnasta ja osin rikosoikeudellisesta virkavastuusta, tulisi samalla arvioida, miten nämä kaksi menettelyä sovitetaan yhteen ja miten tieto rikosprosessissa käsitellyistä rikkomuksista välittyy valvontaviranomaiselle. Tällä voi olla merkitystä paitsi yksittäisen asian käsittelyn myös sen arvioimisen kannalta, täyttääkö kansallinen seuraamusjärjestelmä kokonaisuutena tietosuoja-asetuksesta johtuvat vaatimukset.

Lienee edelleen syytä arvioida myös hallinnollisen valvonnan ja rikosprosessin keskinäistä suhdetta sekä sitä, missä määrin tietosuojavaltuutetun olisi oltava tietoinen rikosprosessissa käsitellyistä tietosuoja-asetuksen rikkomuksista ja niitä koskevista ratkaisuista. Arvioinnissa on otettava huomioon, että rikosprosessin ja tietosuoja-asetuksen mukaisen valvonnan kohteet eivät välttämättä ole yhteneviä. Se, että yksittäisen henkilön rikosoikeudellisen vastuun edellytykset eivät täyty, ei vielä merkitse sitä, että viranomainen rekisterinpitäjänä ei olisi rikkonut tietosuoja-asetusta. Jos tietosuoja-asetuksen edellyttämä seuraamusjärjestelmä rakentuu julkisella sektorilla osittain henkilökohtaisen virkavastuun varaan, tulisi tämän vuoksi arvioida myös sitä, miten varmistetaan, että valvontaviranomainen kykenee muodostamaan kokonaiskuvan rekisterinpitäjän rikkomuksista ja niihin kohdistuneista seuraamuksista.

Rikosoikeudellisen vastuun korostuminen voisi niin ikään aiheuttaa viranomaistoiminnassa epätoivottuja varovaisuusvaikutuksia. Tietosuojasääntelyä joudutaan viranomaistoiminnassa usein sovittamaan yhteen esimerkiksi julkisuusperiaatteen, tiedonsaantioikeuksien ja viranomaisen lakisääteisten tehtävien kanssa. Henkilökohtaisen rikosoikeudellisen vastuun uhka voi kannustaa tarpeettoman varovaiseen henkilötietojen käsittelyyn ja esimerkiksi tietojen luovuttamisesta pidättäytymiseen myös tilanteissa, joissa tietojen käsittelylle tai luovuttamiselle olisi laillinen peruste.

Allekirjoitus

Anu Talus
Tietosuojavaltuutettu

Laura Varjokari
Erityisasiantuntija

Yhteystiedot

Tietosuojavaltuutetun toimisto
Sähköposti: tietosuoja@om.fi
Postiosoite: PL 800, 00531 Helsinki
Puhelinvaihde: 029 566 6700
Verkkosivut: tietosuoja.fi